

Minister Funduszy i Polityki Regionalnej

Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz

Warszawa, data: 20 lipca 2024

znak sprawy: DSR-VIIa.530.23.2024.JH

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu RP

**Dotyczy: odpowiedzi na interpelację nr 3127 w sprawie współpracy instytucji
wzmacniających kapitał terytorialny w kontekście rozwoju regionalnego**

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację Pana Posła Daniela Milewskiego, poniżej przedstawiam informacje w sprawie współpracy instytucji wzmacniających kapitał terytorialny w kontekście rozwoju regionalnego.

**Pytanie 1. Czy istnieją konkretne programy rządowe skupiające się na
wspieraniu współpracy wszystkich podmiotów wpływających na
konkurencyjność regionu?**

**Pytanie 2. Jakie działania podejmuje rząd w celu zwiększenia sprawności
instytucji uczestniczących w sieci interakcji na poziomie regionalnym?**

Dokumentem kładącym szczególny nacisk na wzmacnianie współpracy podmiotów na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym jest Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030). Strategia oferuje instrumenty pozwalające terytorializować polityki publiczne, nie tylko poprzez współpracę między rządem, a samorządem województwa, ale także w skali lokalnej, ponadlokalnej, regionalnej oraz ponadregionalnej. Ponadto wzmocnienie sprawności instytucji oraz potencjału instytucjonalnego podmiotów odpowiedzialnych za realizację polityk publicznych ukierunkowanych terytorialnie jest jednym z celów KSRR (Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania

i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie). Istotne w tym zakresie jest m.in. jest wsparcie eksperckie w celu rozwoju określonych kompetencji (np. z zakresu komunikacji i zarządzania strategicznego) wśród pracowników JST lub pomocy w stworzeniu modelu współpracy. W związku z tym Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (MFiPR) w okresie 2020-2023 realizowało projekt doradczy Centrum Wsparcia Doradczego (CWD), którego celem było zwiększenie efektywności w zarządzania rozwojem na poziomie ponadlokalnym wewnątrz danego regionu w oparciu o partnerstwa JST. Ideą było upowszechnianie i wzmacnianie partnerstw samorządów lokalnych i współpracy ponadlokalnej ponad granicami administracyjnymi pojedynczych samorządów. W kreowaniu wizji strategii rozwojowej partnerstwa oraz określaniu kluczowych inwestycji na jego terytorium duży udział miał element partycypacji społecznej oraz partnerów społeczno-gospodarczych.

Projekt miał duży wymiar praktyczny i systemowy, przełamujący dotychczasowe utarte schematy wsparcia rozwoju obszarów słabszych gospodarczo. Duży nacisk był kładziony na podniesienie sprawności administracyjnej słabszych kompetencyjnie samorządów terytorialnych (gminnych i powiatowych), w tym poprawę ich kompetencji do planowania i zarządzania strategicznego oraz inicjowania i realizacji kompleksowych przedsięwzięć rozwojowych w partnerstwie z sąsiednimi samorządami i z partnerami społeczno-gospodarczymi. Projekt podkreślał podejście terytorialne w kształtowaniu i realizacji polityki regionalnej i polityk rozwoju, m.in. poprzez dostrzeganie wspólnych potencjałów rozwojowych JST szczebla lokalnego, wykorzystywanie doświadczeń partnerów, popularyzowanie modelu partnerstwa w poszukiwaniu rozwiązań problemów, wspólnym i bardziej efektywnym świadczeniu usług publicznych na rzecz mieszkańców, realizacją zintegrowanych projektów. Pilotaż CWD realizowany był przez półtora roku od września 2020 r. do marca 2022 r. Skierowano go do 38 partnerstw JST z 15 województw, które z własnej inicjatywy zawiązały współpracę partnerską na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją i obszarach funkcjonalnych małych miast powiatowych, liczących do 20 tys. mieszkańców. Około 45% gmin partnerstw należało do grupy gmin OSI, tj. obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją.

Kolejny etap CWD pod nazwą Centrum Wsparcia Doradczego Plus (CWD Plus) realizowany był od kwietnia 2022 r. do grudnia 2023 r. Wsparciem objęto partnerstwa uczestniczące w pilotażu CWD oraz nowe partnerstwa JST zgłoszone przez samorządy województw – obie grupy należące głównie do obszarów funkcjonalnych (OF) uwzględniających co do zasady dwa typy OSI: miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i obszary zagrożone trwałą marginalizacją. W sumie w projekcie udział wzięło ponad 700 samorządów lokalnych (gminnych i powiatowych) w ramach zawiązanych 77 partnerstw JST z 16 województw – zajmowały one w sumie ok. 1/3 terytorium Polski i były zamieszkane przez ok. 1/5 ludności kraju. W skład tych partnerstw wchodziło

prawie 50% samorządów lokalnych, które stanowiły OSI w postaci obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją oraz miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Całość know-how wypracowanego w ramach projektu ujęto w bazie wiedzy na stronie dedykowanej projektowi <https://cwd.info.pl/baza-wiedzy/>.

Co więcej w ramach prac Podkomitetu ds. wymiaru terytorialnego, przygotowano i przyjęto 27 czerwca 2024 r. *Rekomendacje dot. wzmocnienia wymiaru terytorialnego polityk publicznych*. Rekomendacje wskazują za kluczowe zapewnienie lepszej koordynacji międzysektorowej, sektorowo-regionalnej, między - i wewnątrzregionalnej oraz w wymiarze lokalnym – w odniesieniu do procesów wspierania różnego typu terytoriów, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów strategicznej interwencji. W prace nad dokumentem zaangażowane zostały resorty, regiony, związki jst.

Przykładem programu skupiającego się na wspieraniu współpracy wszystkich podmiotów wpływających na konkurencyjność regionu jest *Rządowy program rozwoju północno-wschodnich obszarów przygranicznych na lata 2024-2030*. Dokument jest programem wieloletnim w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, 1273, 1407, 1429, 1641, 1693, 1872). W ścisłej współpracy władz lokalnych, samorządów województw oraz administracji rządowej prowadzone będą w ramach programu działania służące poprawie jakości życia mieszkańców północno-wschodnich obszarów przygranicznych RP przez ograniczenie negatywnych skutków inwazji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę oraz stworzenie trwałych podstaw umożliwiających rozwój społeczno-gospodarczy tych regionów.

Pytanie 3. Czy rząd przewiduje wprowadzenie konkretnych inicjatyw mających na celu ułatwienie współpracy pomiędzy instytucjami centralnymi a regionalnymi w celu wzmocnienia kapitału terytorialnego

Ułatwienie współpracy pomiędzy instytucjami centralnymi, a regionalnymi odgrywa istotną rolę w prowadzeniu polityki rozwoju. Wzmacnianie systemu wielopoziomowego zarządzania (kraj-region-poziom lokalny) w zakresie programowania, wdrażania i monitorowania polityk na każdym poziomie ich realizacji umożliwia efektywne koordynowanie działań na różnych szczeblach administracji oraz angażowanie lokalnych społeczności w procesy decyzyjne. Ważnym elementem tego systemu jest Komitet Koordynacyjny ds. Polityki Rozwoju (KK PR) oraz Podkomitet ds. wymiaru terytorialnego.

Komitet Koordynacyjny do spraw Polityki Rozwoju to organ opiniotwórczo-doradczy Prezesa Rady Ministrów. W jego skład wchodzi ministrowie, Przewodniczący Komitetu do spraw Pożytku Publicznego oraz Prezes Głównego Urzędu Statystycznego, a pracom przewodniczy Minister Funduszy i Polityki Regionalnej. Komitet rozpatruje, omawia i opiniuje najważniejsze dokumenty strategiczne i programowe przyjmowane przez Radę Ministrów oraz monitoruje

ich realizację. Do jego zadań należy także rozpatrywanie i opiniowanie raportów, analiz i prognoz dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej oraz przestrzennej kraju i regionów. Na forum komitetu omawiane są problemy z wdrażaniem długo- i średniookresowych strategii rozwoju, jak i poszczególnych strategii rozwoju, a także kwestie do rozstrzygnięcia, wymagające współdziałania podmiotów odpowiedzialnych za realizację określonych zadań czy projektów wynikających ze strategii.

Podkomitet ds. wymiaru terytorialnego został powołany w ramach Komitetu Koordynacyjnego ds. Polityki Rozwoju i służy realizacji KSRR 2030. W skład Podkomitetu wchodzi zarówno przedstawiciele samorządów regionalnych, jak i resortów. Do głównych zadań Podkomitetu należą m.in. formułowanie rekomendacji dla polityk sektorowych i polityki regionalnej (w tym dla poszczególnych regionów) dotyczących skuteczności, efektywności i użyteczności wdrażanej interwencji i stosowanych instrumentów; koordynacja działań polityk sektorowych i instrumentów finansowanych z różnych źródeł, realizujących cele polityki regionalnej; koordynacja i formułowanie rekomendacji dotyczących projektów strategicznych mających wpływ na realizację celów polityki regionalnej, wymienionych w KSRR 2030 oraz realizowanych na podstawie innych strategii na poziomie krajowym, o istotnym oddziaływaniu terytorialnym. W wyniku prac prowadzonych w ramach Podkomitetu możliwe jest lepsze dostosowanie strategii i działań do specyficznych potrzeb i uwarunkowań poszczególnych obszarów, co przyczynia się do bardziej zrównoważonego i skutecznego rozwoju regionalnego. Zapewnia on forum dyskusji i współpracy dla wypracowywania kluczowych decyzji dotyczących polityk sektorowych i polityki regionalnej.

Istotne forum dyskusji stanowi również Rada Wykonawcza do spraw wdrażania Krajowej Polityki Miejskiej 2030, która została powołana w drodze zarządzenia Prezesa Rady Ministrów. Kluczowym jej zadaniem jest koordynacja działania poszczególnych resortów we wdrażaniu rozwiązań Krajowej Polityki Miejskiej 2030 oraz głównych kierunków polityki rządu względem miast i ich mieszkańców. Radzie Wykonawczej przewodniczy Minister Funduszy i Polityki Regionalnej, a jej członkami są ministrowie, sekretarze stanu lub podsekretarze stanu resortów bezpośrednio zaangażowanych w realizację KPM 2030 oraz przedstawiciele innych urzędów centralnych. Do prac Rady zaproszeni zostali również przedstawiciele organizacji zrzeszających samorządy. Tym samym Rada zapewnia przestrzeń dialogu strony rządowej i samorządowej do dyskusji nad różnymi aspektami zarządzania rozwojem miejskim. Organem pomocniczym Rady jest Zespół Roboczy, w którym udział biorą dyrektorzy departamentów poszczególnych resortów, przedstawiciele samorządów oraz eksperci, którzy wypracowują stanowiska i propozycje dla Rady Wykonawczej.

Ponadto głównymi mechanizmami, które wzmacniają zintegrowane podejście do rozwoju oraz współpracę na poziomie lokalnym, regionalnym i

ponadregionalnym są: kontrakt programowy oraz kontrakt sektorowy i porozumienie terytorialne.

Kwestia współpracy pomiędzy instytucjami centralnymi, a regionalnymi została dostrzeżona w ww. Rekomendacjach dot. wzmocnienia wymiaru terytorialnego polityk publicznych. Rekomendacje dotyczą kluczowych zagadnień, które mają wpływ na programowanie i realizację polityk z uwzględnieniem zróżnicowań terytorialnych. Należą do nich m.in. kwestie związane z koncentracją terytorialną wsparcia (ze szczególnym uwzględnieniem OSI), zarządzaniem wielopoziomowym, komplementarnością i koordynacją wsparcia, budowaniem potencjału instytucjonalnego podmiotów odpowiedzialnych za realizację polityk publicznych ukierunkowanych terytorialnie, czy upowszechnianiem podejścia terytorialnego w prowadzeniu polityk publicznych.

Rekomendacje posłużą po pierwsze zwiększeniu efektywności realizacji polityk publicznych poprzez dostosowanie interwencji publicznej do potrzeb i wyzwań różnego typu obszarów/terytoriów. Zostaną one wykorzystane w ramach prac nad przygotowaniem średniookresowej strategii rozwoju kraju, innych strategii rozwoju (strategii sektorowych i krajowej strategii rozwoju regionalnego) oraz strategii rozwoju województw.

Po drugie, stanowiąc mają one ramy dla prowadzenia polityk publicznych uwzględniających wymiar terytorialny, czyli dostrzegających zróżnicowane potencjały i bariery rozwojowe poszczególnych terytoriów i obok działań prowadzonych horyzontalnie, mają na uwadze zróżnicowania terytorialne kraju. Celem rekomendacji jest również zapewnienie lepszej koordynacji międzysektorowej w odniesieniu do wspierania różnych obszarów oraz upowszechnienie podejścia do rozwoju terytoriów przez pryzmat pełnionych przez nie funkcji (a nie wyłącznie granic administracyjnych). Zakres rekomendacji odnosi się do promowania, projektowania, wdrażania, monitorowania i oceny podejścia terytorialnego.

Pytanie 4. Czy istnieją plany rządu dotyczące wzmocnienia roli samorządów w procesie budowania kapitału terytorialnego i promowania współpracy międzysektorowej na poziomie regionalnym?

Zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowania działań rozwojowych) oraz współpracy między samorządami terytorialnymi i między sektorami, jest jednym z wyzwań rozwojowych kraju w ujęciu regionalnym do 2030 r., wskazanym w KSRR. Dokument realizuje cel dotyczący m.in. podniesienia jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie, wzmocnienia potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem, wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym, poprawę organizacji świadczenia usług publicznych oraz efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej.

Wzmocnienie roli samorządów w procesie budowania kapitału terytorialnego odbywa się poprzez realizowane przez samorzady programy regionalne. Perspektywa finansowa UE na lata 2021-2027 jest już trzecią perspektywą, w ramach której samorzady wojewódzkie jako instytucje zarządzające rozporządzają powierzonymi im środkami unijnymi. Dzięki zdobytemu przez samorzady doświadczeniu w programowaniu, wdrażaniu i rozliczaniu dwóch poprzednich perspektyw spodziewamy się jeszcze lepszych efektów w obecnej perspektywie finansowej. Udział samorządów wojewódzkich we wdrażaniu polityki spójności systematycznie rośnie. Środki dla Polski z budżetu UE na lata 2021-2027 na finansowanie realizacji UP to łącznie ponad 76 mld euro, czyli ok. 350 mld zł. W ramach tej kwoty blisko 42 mld euro przeznaczonych jest na realizację programów krajowych, natomiast ponad 33,5 mld euro (czyli ok. 44% wszystkich środków) jest zarządzane bezpośrednio przez samorzady wojewódzkie w ramach programów regionalnych. Jest to najwyższy poziom decentralizacji środków w ramach polityki spójności od akcesji Polski do UE w 2004 r.

Z kolei promowanie współpracy międzysektorowej odbywa się poprzez tworzenie platform dialogu i współpracy między samorządami, sektorem prywatnym, organizacjami pozarządowymi oraz społecznościami lokalnymi. Są to różnego rodzaju rady rozwoju regionalnego, komitety sterujące czy grupy robocze, w których zasiadają przedstawiciele samorządów, sektora prywatnego, organizacji pozarządowych oraz instytucji akademickich. Fora te ułatwiają wymianę informacji, identyfikację wspólnych celów i koordynację działań.

Pytanie 5. Jakie są główne wyzwania związane z efektywną współpracą wszystkich podmiotów wpływających na konkurencyjność regionu, zidentyfikowane przez rząd? oraz

Pytanie 7. Jakie konkretne środki rząd planuje wdrożyć w celu zachęcenia instytucji do aktywnego uczestnictwa w sieci interakcji na poziomie regionalnym?

Wyzwaniem związanym z efektywną współpracą wszystkich podmiotów wpływających na konkurencyjność regionu jest zapewnienie koordynacji i zarządzania, które wymagają skutecznej integracji działań administracji publicznej, przedsiębiorstw, instytucji edukacyjnych i badawczych oraz organizacji pozarządowych. Brak spójnej strategii i mechanizmów zarządzania prowadzi często do rozproszenia działań i niespójnych rezultatów.

Wyzwaniem jest również zwiększenie zdolności instytucjonalnej do zarządzania rozwojem zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym oraz lokalnym. Dla jakości rządzenia na poziomie regionalnym i lokalnym istotne jest udoskonalenie lub wypracowanie nowych mechanizmów współpracy w celu wzmocnienia systemu współzarządzania procesami rozwojowymi, tj. współpraca i partnerstwo pomiędzy wszystkimi szczeblami JST a rządem, przedsiębiorcami i społeczeństwem dla rozwiązywania problemów i wykorzystywania potencjałów

w funkcjonalnych układach terytorialnych. Równie ważne jest zapewnienie koordynacji horyzontalnej i wielopoziomowej działań rozwojowych na poziomie kraju i regionów. Dotyczy to również finansowania polityki rozwoju. Nacisk należy kłaść na efektywność ekonomiczną i rzeczywistą wartość dodaną realizowanych projektów dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionów, biorąc pod uwagę takie czynniki, jak np. wewnętrzne potencjały regionów oraz stopień dopasowania tematycznej struktury funduszy do ich potrzeb.

Wyzwanie stanowi także inicjowanie różnych form współpracy i współodpowiedzialności. Ważne jest powszechne stosowanie praktyki współpracy samorządów w zakresie m.in. przygotowywania wspólnych strategii rozwoju i realizowania wspólnych inwestycji – w tym w odpowiedzi na potrzeby i wyzwania wykraczające poza granice pojedynczej JST. Istotne jest także włączenie planowania przestrzennego jako obowiązkowego elementu zarządzania rozwojem. Uporządkowanie przestrzeni i efektywne nią zarządzanie wymaga oparcia na kompleksowym systemie monitorowania procesów społeczno-gospodarczych z uwzględnieniem zmian w przestrzeni.

Natomiast działania realizowane w zakresie zachęcania do aktywnego uczestnictwa w sieci interakcji to m.in. realizowany przez MFiPR projekt CWD, który wspierał administrację w lepszym planowaniu, zarządzaniu i wdrażaniu polityk terytorialnych. Projekt w ramach Komponentu 3 sieciowanie, wymiana wiedzy i doświadczeń stwarzał przestrzeń do wymiany doświadczeń oraz dobrych praktyk. Na licznych forach wymiany doświadczeń samorządy mogły wymieniać poglądy, dyskutować i szukać wspólnie dobrych i ciekawych rozwiązań. W ramach projektu CWD zorganizowano wiele spotkań, które cieszyły się dużym zainteresowaniem. Konferencje, seminaria sieciujące dla partnerstw w formie stacjonarnej i zdalnej organizowane co kwartał służyły wymianie wiedzy pomiędzy partnerstwami na poziomie lokalnym biorącym udział w doradztwie strategicznym i projektowym. Fora Wymiany Doświadczeń pomiędzy przedstawicielami samorządu województw, a partnerstwami objętymi projektem CWD stanowiły forum do rozwijania kompetencji pracowników JST oraz budowania relacji pomiędzy samorządowcami działającymi w ramach jednego programu regionalnego. Ponadto, w ramach projektu odbyły się również regionalne spotkania sieciujące, służące uzgadnianiu pomiędzy Instytucjami Zarządzającymi (IZ) programami regionalnymi w 16 samorządach województw systemowych form wsparcia partnerstw oraz możliwych form instytucjonalnego wsparcia partnerstw samorządowych przez struktury urzędów marszałkowskich, zarówno w trakcie projektu CWD, jak i docelowo w latach przyszłych.

W okresie czerwiec 2024 do luty 2025 prowadzona jest zewnętrzna ewaluacja trzech etapów projektu CWD. Celem jest pozyskanie obiektywnej oceny nt. efektywności i skuteczności wsparcia doradczego i działań na rzecz wzmocnienia kompetencyjnego samorządów lokalnych prowadzonych w ramach projektu oraz ogólnego podejścia do wzmacniania modelu współpracy partnerstw JST.

Docelowo planowane jest wypracowanie systemowego modelu wsparcia współpracy partnerstw JST w postaci kilkuletniego projektu w oparciu o rekomendacje płynące z ww. ewaluacji.

Istotnym czynnikiem stymulującym współpracę na poziomie regionalnym są środki z funduszy europejskich przeznaczone na realizację przedsięwzięć oddziałujących na jakość życia na tych obszarach, m.in. za pomocą mechanizmów Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT), Innych Instrumentów Terytorialnych (IIT) oraz Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS). ZIT jest instrumentem wspierającym rozwój terytorialny i promującym partnerski model współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego w MOF. W procesie przygotowania i wdrożenia strategii ZIT istotny jest udział interesariuszy reprezentujących różne grupy społeczne, tj. partnerów społeczno-gospodarczych, podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska, podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych oraz równości płci i niedyskryminacji. Odpowiednio opracowany proces partycypacji sprawia, że zaplanowane inwestycje i projekty uzyskują aprobatę lokalnej społeczności.

IIT jest nowym instrumentem terytorialnym, który wdrażany jest po raz pierwszy w perspektywie 2021-2027. Jest on najbardziej elastycznym instrumentem terytorialnym, umożliwiającym interwencję zarówno w obszarach funkcjonalnych lub problemowych, realizowanych przez partnerstwo JST oraz przez pojedyncze JST, co daje władzom samorządowym możliwość wyboru instrumentów najlepiej odpowiadających w praktyce na potrzeby i możliwości danego obszaru.

Z kolei RLKS to instrument oparty na tzw. podejściu LEADER, stosowanym w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. Kluczową rolę w procesie wdrażania RLKS odgrywają Lokalne Grupy Działania, które odpowiadają za opracowanie i wdrożenie lokalnych strategii, które w polskim porządku prawnym, zgodnie z ustawą o RLKS, przyjęły nazwę lokalnych strategii rozwoju (LSR). Lokalne Grupy Działania wspierają projekty inicjowane przez mieszkańców i lokalne podmioty, co sprzyja bardziej zrównoważonemu i partycypacyjnemu podejściu do rozwoju regionalnego.

Dzięki tym mechanizmom samorzady zyskały doświadczenie w tworzeniu zintegrowanych strategii rozwoju obszarów funkcjonalnych, a zawiązane partnerstwa wpłynęły na poprawę jakości usług świadczonych przez administrację samorządową.

Pytanie 6. Czy rząd przewiduje opracowanie strategii skupiającej się na wzmocnieniu kapitału terytorialnego w poszczególnych regionach? Jeśli tak, jakie będą główne założenia tej strategii?

Polski rząd wyznacza strategiczne cele, które mają na celu zapewnienie zrównoważonego rozwoju kraju, z uwzględnieniem różnorodnych potrzeb i możliwości terytorialnych.

Finalizowana aktualnie przez MFIPR Koncepcja Rozwoju Kraju 2050 (KRK) to dokument wizyjny, który będzie kierunkowskazem w zarządzaniu rozwojem Polski. Koncepcja jest dokumentem łączącym zarówno planowanie rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przestrzennego, jak i środowisko. W przestrzeni zachodzi większość procesów rozwojowych, które bezpośrednio lub pośrednio kształtują nasze środowisko życia. Różne obszary Polski potrzebują odmiennego spojrzenia i własnych ścieżek rozwoju, dlatego istotnym celem jest zachowanie różnorodności wszystkich obszarów przy jednoczesnym wzmacnianiu spójności terytorialnej i zrównoważonym wykorzystaniu zasobów naturalnych.

Koncepcja m.in. wskazuje, że dla zapewnienia konkurencyjności i atrakcyjności poszczególnych obszarów i ich otoczenia, konieczne jest dbanie o wysokiej jakości kapitał ludzki i korzystne środowisko dla biznesu. Natomiast stworzenie warunków dla rozwoju da szansę na poprawę aktywizacji zawodowej lokalnych społeczności oraz na wzmocnienie konkurencyjności i atrakcyjności poszczególnych terytoriów.

KRK zakłada realizację długoterminowych planów rozwoju, które dążą do zaspokojenia współczesnych potrzeb z zachowaniem zdolności przyszłych pokoleń do zaspokojenia ich własnych potrzeb zwłaszcza w zakresie:

- Dostosowania paradygmatu rozwoju kraju do globalnych wyzwań, których skutki w największym stopniu kształtują i będą kształtować przyszłość planety.
- Podniesienia rangi planowania przestrzennego i zarządzania opartego na współpracy jednostek samorządu terytorialnego (podejście funkcjonalne) w systemie zarządzania krajem, aby lepiej planować przestrzeń – by sprzyjała rozwojowi społeczno-gospodarczemu, respektowała środowisko, umożliwiała łatwy i szybki dostęp do usług publicznych w miejscu zamieszkania i nie powodowała dodatkowych kosztów obsługi
- Zagwarantowania dalszego rozwoju państwa poprzez wielodziedzinową transformację, przede wszystkim w zakresie: edukacji, transformacji energetycznej, modelu rozwoju gospodarczego oraz wdrażania nowoczesnych technologii do szeregu istotnych dla funkcjonowania państwa i jego gospodarki obszarów.
- Priorytetowego i wielowymiarowego podejście do budowania spójności społecznej, aby różne wyzwania z obszaru: politycznego, społecznego, gospodarczego czy technologicznego nie pogłębiały nierówności, co mogłoby doprowadzić do atomizacji państwa i społeczeństwa.
- Podejścia *place-based* (polityka ukierunkowana terytorialnie), które opiera się o wykorzystywanie potencjałów poszczególnych terytoriów i służy osiągnięciu

długoterminowego, zrównoważonego rozwoju gospodarczego, sprzyja włączeniu społecznemu oraz budowaniu odporności terytoriów.

Ponadto rozpoczęto prace dot. wypracowywania nowej *średniookresowej strategii rozwoju kraju (śsrk)*, która będzie uwzględniać kluczowe światowe, europejskie i krajowe trendy kształtujące przyszłość w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej, a jej cele będą stanowić odpowiedź na najważniejsze wyzwania rozwojowe dla Polski zidentyfikowane m.in. w KRK 2050, z uwzględnieniem przewidywanych scenariuszy rozwojowych.

Przedmiotem pogłębionej debaty w ramach prac nad śsrk będą działania służące podniesieniu zdolności instytucjonalnej do zarządzania rozwojem na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. W celu urzeczywistnienia podejścia zintegrowanego, w śsrk zostanie zawarty model struktury funkcjonalno-przestrzennej, który będzie stanowił podstawę i wyznacznik terytorialnie ukierunkowanej polityki rozwoju, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym i lokalnym. Model ten będzie elementem wymiaru przestrzennego śsrk, a także jednym z narzędzi umożliwiających integrację zagadnień z poszczególnych wymiarów (społecznego, gospodarczego, przestrzenno-środowiskowego i instytucjonalnego) i lepsze wykorzystanie poszczególnych polityk oraz potencjałów terytoriów. Nakreśli on ramy przestrzenne dla konstruowania innych strategii i polityk rządu oraz samorządów terytorialnych (strategie rozwoju województw, strategie rozwoju ponadlokalnego, strategie rozwoju gminy). Model zobrazuje strukturę funkcjonalno-przestrzenną wynikającą między innymi z działań podejmowanych dla realizacji śsrk.

Pytanie 8. Czy rząd przewiduje udział innych sektorów, takich jak sektor prywatny czy organizacje pozarządowe, w procesie budowania kapitału terytorialnego? Jakie są planowane mechanizmy współpracy?

Kluczową rolę w kształtowaniu i realizacji polityki regionalnej odgrywają samorządy województw. Uczestniczą one w procesie programowania rozwoju, zarządzania nim i realizacji działań rozwojowych na poziomie regionalnym oraz koordynowania działań rozwojowych na poziomie województwa. Działania samorządu terytorialnego służą tworzeniu platformy współpracy z samorządami gminnymi, powiatowymi i innymi partnerami działającymi na rzecz rozwoju regionu, poprzez angażowanie ich w proces programowania i realizacji polityki regionalnej. W ramach koordynacji działań rozwojowych różnych polityk sektorowych realizowanych na terenie województwa, samorząd terytorialny przygotowuje, negocjuje i realizuje kontrakt programowy oraz kontrakt sektorowy, w tym współpracuje z JST i włącza je w realizację kontraktu, którego jest stroną. Ponadto czuwa nad przebiegiem procesów realizacji polityki regionalnej, a w szczególności diagnozuje sytuację i potencjały/trendy rozwojowe (ścieżki rozwojowe) różnego typu obszarów (w tym OSI wskazane w KSRR). Monitoruje sytuację w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego i

przestrzennego oraz ocenia skuteczność i efektywność dotychczas stosowanych interwencji rozwojowych kierowanych w ramach polityki regionalnej i polityk sektorowych do regionu (m.in. w ramach różnego typu obserwatoriów funkcjonujących na terenie województwa, jak ROT).

Ponadto Rząd podejmuje szereg działań zmierzających do budowania kapitału terytorialnego z udziałem kapitału prywatnego poprzez wykorzystanie formuły partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP).

W formule PPP podmiot publiczny (inicjator partnerstwa) dzięki wykorzystaniu wiedzy i doświadczenia partnerów prywatnych ma możliwość tworzenia/modernizacji infrastruktury publicznej i świadczenia usług publicznych (etap inwestycyjny i etap operacyjny) w sposób zoptymalizowany pod kątem efektów społecznych i ekonomicznych. Wykorzystanie tej formuły pozwala podmiotom publicznym na realizację większej liczby inwestycji, podniesienie standardów dostępnej infrastruktury i usług oraz rozłożenia płatności za etap inwestycyjny przedsięwzięcia, a w efekcie wzmocnienie kapitału terytorialnego.

W Polsce formuła PPP wykorzystywana jest w głównej mierze przez jednostki samorządu terytorialnego. Realizacja projektów PPP obejmuje szerokie spektrum sektorowe (m. in. transport publiczny, ochrona środowiska, efektywność energetyczna, sport i rekreacja, budynki publiczne).

Dokumentem strategiczno-programowym w zakresie wykorzystania formuły PPP jest *Polityka Rządu w zakresie rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego do roku 2030* (przyjęta 25.09. 2023 r. uchwałą Rady Ministrów). Zawarte w tym dokumencie działania na rzecz upowszechniania formuły łączenia PPP z dofinansowaniem unijnym dotyczą tzw. projektów hybrydowych. Zadania związane z promocją i wsparciem projektów hybrydowych realizuje już od perspektywy finansowej 2014-2020 MFiPR, jako Centralna Jednostka ds. PPP.

Ponadto partnerzy reprezentujący różne grupy są włączani w proces programowania działań rozwojowych przez administrację centralną – i to już na najwcześniejszym możliwym etapie (często zaraz po rozpoczęciu prac nad przygotowaniem dokumentów). Chodzi tu zarówno o partnerów reprezentujących stronę samorządową, jak i partnerów społecznych, gospodarczych, przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, świata nauki, różnego rodzaju ekspertach czy obywatelach. Głosy wszystkich partnerów, w tym partnerów społecznych, są niezwykle cenne, pozwalają poznać nowe argumenty i pomagają w zaprogramowaniu działań w jak największym stopniu odpowiadających na potrzeby rozwojowe.

Pytanie 9. Jakie są oczekiwane korzyści dla rozwoju regionalnego z efektywnej współpracy wszystkich podmiotów wpływających na kapitał terytorialny?

Efektywna współpraca wszystkich podmiotów uczestniczących w kreowaniu i prowadzeniu polityki regionalnej może przynieść wiele korzyści dla rozwoju regionalnego. Na kluczową rolę współdziałania instytucji w wieloszczeblowym systemie zarządzania publicznego w realizacji interwencji publicznych wskazuje KSRR. W obecnym systemie, w którym różne instytucje publiczne, od poziomu krajowego po lokalny, realizują zadania w sposób niezależny, rolę koordynatora polityki regionalnej odgrywa minister właściwy ds. rozwoju regionalnego oraz samorządy województw. Coraz większą rolę w realizacji działań polityki regionalnej na poziomie krajowym i poszczególnych województw mają inni ministrowie właściwi ze względu na rosnące oddziaływanie polityk sektorowych na konkretne terytoria. W myśl idei współzarządzania, a co za tym idzie współdzielenia się odpowiedzialnością, KSRR tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i współpracę ponad granicami administracyjnymi. Promujemy rozwiązywanie problemów i pobudzanie potencjałów w oparciu o partnerską współpracę samorządów, środowiska biznesu, społeczeństwa obywatelskiego oraz przedstawicieli świata nauki.

W kontekście współpracy samorządów w partnerstwie ważnym czynnikiem jest uzupełniający się potencjał oraz zasoby pozostające w dyspozycji całej wspólnoty samorządowej. Istotna jest tu dostępność kapitału i dochody mieszkańców, co przekłada się na możliwości działania poszczególnych partnerów samorządowych. Potencjał ten ma bezpośredni wpływ na współpracę partnerów dzięki zasobom pozostającym w dyspozycji JST oraz pośrednio dzięki takim czynnikom, jak lepszy dostęp do usług na terenie partnerstwa, potencjalnie większa podaż pracowników o wysokich kompetencjach czy wreszcie możliwość współpracy międzysektorowej, która także sprzyja trwałości partnerstw.

Współpraca pomiędzy instytucjami publicznymi, prywatnymi przedsiębiorstwami, organizacjami pozarządowymi oraz społecznością lokalną prowadzi do bardziej zrównoważonego i harmonijnego rozwoju. Integracja działań umożliwia lepsze wykorzystanie zasobów, co z kolei prowadzi do zwiększenia efektywności inwestycji i projektów realizowanych na danym obszarze.

Wspólne działania sprzyjają także zwiększeniu konkurencyjności i innowacyjności, gdyż różnorodność perspektyw i zasobów intelektualnych umożliwia generowanie nowych pomysłów i rozwiązań, które mogą być trudne do osiągnięcia w pojedynkę. Dodatkowo, współpraca międzysektorowa wzmacnia kapitał społeczny, budując zaufanie i współzależność między różnymi grupami interesariuszy. Tego typu zaangażowanie społeczne i kapitał społeczny są kluczowe dla długoterminowego rozwoju, ponieważ sprzyjają tworzeniu spójnych i zintegrowanych społeczności.

Należy podkreślić, że efektywna współpraca umożliwia również lepsze zarządzanie ryzykiem i elastyczność w obliczu zmian rynkowych i gospodarczych, co w jest szczególnie istotne w dobie dynamicznie zmieniającego się otoczenia. Koordynacja działań pozwala na szybsze reagowanie na zmiany i wyzwania. Jednocześnie współpraca między podmiotami wpływa na poprawę jakości życia mieszkańców, poprzez lepsze dostosowanie usług publicznych do potrzeb mieszkańców, integrowanie świadczonych usług publicznych oraz rozwój infrastruktury społecznej i technicznej.

Ponadto zintegrowane strategie rozwoju i wspólne działania zwiększają konkurencyjność regionu na arenie krajowej i międzynarodowej. W rezultacie, region staje się bardziej atrakcyjny zarówno dla mieszkańców, jak i dla nowych inwestycji, co przekłada się na wzrost gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy.

Z poważaniem

Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz

/podpisano elektronicznie/